gMS
60

70
N 60

q Ms 60
06a024590
VIDENSKABSSELSKABETS BIBLIOTEK

Venerande Dñe Pastor, Dilectissime in Jesu Christo Frater,

Dñe Petre Passi,

Inter studiorum meorum oblectamenta saepius mihi in mentem venit tuum illud, vel decies repetitum effatum,

Nullum dari realem Atheistam,

quod accuratius considerando, et aequa Sanctuarii lance ponderando, cum Scriptura Sacra ac mente sana et pure Theologica consistere posse plane nego. Manum ergo chartis admovi, et sequentia, calamo ob temporis angustiam currente, conscripsi, quae aequi boniq; ut consulas, fraterne et obnixe rogo.

Omnis hac in re controversia latet in hisce duabus vocibus, sc. I. **Realiter**. II. **Atheista**, quas mihi discutiendas proposui, quo pateseat veritas evincendo **dari** utiq; **realem Atheistam**. Haec mea mens est, tua plane contraria. Qua itaq; **vocem**

Primam, **Realiter**, est hoc adverbium desumptum ex vocula **re**, et ejusdem sensus ac reapse, reipsa, revera, et usurpatur, cum sermo est vel de veritate alicujus rei quae revera existit, vel de vero modo cujusdam rei existentis, quod ita se habeat, uti vere diximus: huic voci re, aliter opponitur, cum aliquid dicatur vel affirmetur verbo, specie tenus, quod non revera est, nec realiter ita se habet, sed saltem apparenter. Usurpatur itaque haec vox **realis** vel **realiter** de

1. **re quadam revera existente** in rerum natura, ut vel coecus vel mentis expers sit, qui illam pernegaverit, e. gr. si quis inficias eat coelum, solum et salum cum conditis suis creaturis **realiter existere**, quae tamen oculis nostris ubique obvia sunt: hoc sensu statuere velle, **nullum realem** (vel in rerum natura existentem) **dari Atheistam**, est Scripturae Sacrae adeoque Spiritui Sancto ipsi in os contradicere, cujus toties repetitae de talibus Atheistis querelae aures nostras sat superque personant, imo ipsam negare experientiam, veritatis Magistram, quae tot invictis argumentis demonstrat, nec praeteritis et primis, nec praesentibus & ultimis seculis, maledictam terram hisce unquam spinis caruisse.

2. **rei modo**, vel **qualitate rei existentis**, ut cum quis asserat, rem aliquam tali modo se habere, alter vero regerat, illam **non realiter tali modo** existere, sed saltem apparenter, juxta externam speciem et internam imaginationem ex vulgi opinionem, e. gr. unus dicit, coelum aereum, quod videmus, coeruleum est colore; alter vero contradicit, **non realiter** est coeruleum, sed ob interventum aeris Solisque corpus obscurius illuminantis, tali colore imbutum apparet; nec tamen coelum ab utroque negatur, licet unus illi

hunc, alter illum tribuat colorem. De similibus idem est ju,
dicium, ubi disputatur de modo rei existentis, non tamen ne,
gata ipsa rei existentia. Hanc tuam esse mentem conjicio;
putas forsitan, nullum talem dari **realiter Atheistam,**
qui toto corde, pleno ore omniq vita negat vel negare potest
Deum esse, /: num vero talis inveniatur ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ
ἐν ῷ πονηρῷ κειμένῳ, 1 Joh. 2. 19. despiciendum nobis postea:/
At concedatur distinctio inter **Atheistam impudentem,** qui
plane et contumaciter Deum negat, /: qui tibi **realis** videtur:/
et inter **Atheistam hypocriticum,** qui ore quidem Deum
confitetur, in conscientia tamen de eo ejusq divinis attribu-
tis dubitat, et factis illum abnegat, Tit. 1. 16. annon uterq
à Spiritu Sancto Atheistæ nomine insignitur? et quocunq
tandem modo Deum negaverit, annon **realiter existit?**
annon **realiter est Atheista?** modus enim rei non tollit
ipsam rem vel naturam rei. Justissime autem à Summo
Celesti Judice examinanda et damnanda sunt omnia
facta, quin etiam **omnia** verba, imo omnes impiæ co-
gitationes, quæ Atheismum quendam redolent; at si **nul-
lus** talis vel corde, vel ore, vel opere extaret **realis Athe,
ista,** /: cum tamen omnia verba, facta et cogitationes **Deo
sunt realia**:/ utiq nullus foret Atheista damnandus et
judicandus; quod quidem optandum, sed non sperandum.
Tantum de voce **realiter;** transeamus jam ad

Secundam, quæ est, **Atheista** origine Græca,
derivata ab α privativo et nomine Dei Θεός, sonatq **sine
Deo,** et hoc impietatis stigmate notantur omnes **reales A,
theistæ,** omnesq incredulitatis filii, qui revera sunt **rea,
les Atheistæ,** Eph. 2. 2, 12. vel corde, vel ore, vel vitâ, vel
simul, aperte vel hypocritice Deum negantes: id quod ex

Atheistæ & Atheismi definitione planum et perspicuum erit.

Stapleton p: 1. Orat: p. 418. depingens Atheismum dicit: Atheismus est non solum nullius (: vel nullius :) aut plurium Deorum cultus, sed etiam ipsius veri ac unius Dei non verus, non legitimus cultus: Et in demonstratione principiorum fidei p. 185, 21 ἄθεον vocat, qui respuit veram & sanam doctrinam, quam Ecclesia juxta praescriptum Dei verbum docet ac tuetur; et ad probandam suam sententiam addit exempla, dicens, ob hanc causam Arrius vocatur ἄθεος ab Athanasio: Eunomius à Hieronymo, et Aëtius in Ecclesiastica historia; Christus etiam Ethnicum & Publicanum illum dicit, qui non audit Ecclesiam. Matt: 18. Hæc ille. Cum quo consentit Paulus Voetius in sua Theologia naturali reformata, p: 16. dicendo: nemo directè et immediatè potest negare Deum; potest tamen negari per consequentiam, etiam dum firmiter tenet esse Deum. Ut si Deo curam universi deneget, si omniscientiam, omnipotentiam illi detractam velit, aut alia quæpiam attributa Deo essentialia: cum qui denegat aliquod attributum, quod est ipse Deus, per consequentiam Deum negare sit dicendus. Quo etiam sensu Apostolus ait, gentes esse in mundo sine Deo, Ephes. 2. in quantum Deo non tribuendo quæ Dei erant,

cumq; non colendo, ut colendus erat, argutivè Deum non agnoscebant. Et sic uterq; pro **reali Atheista** illum reputat, qvi non solum vel nullum Deum agnoscit, vel plures Deos colit, sed etiam qvi Deum non verè et sancte colit, ejusq; verbum & doctrinam rejicit vel qvoad totum, vel qvoad partem, vel impias de Deo cogitationes fovet, detrahendo et denegando Deo ea qvæ Dei sunt. Videsne **realem Atheistam**, quocunq; tandem modo /: si non **realiter** hominibus, tamen Deo, qvi arcana mentis perscrutatur: / se patefecerit suamq; prodiderit impietatem.

Hisce consonant nostri Orthodoxi Theologi, à qvibus ἄθεοι dicuntur illi, qvi **sunt sine Deo qvoad theoriam et praxin**, non qvidem **simpliciter**, sed **secundum** qvid: et sic hæc vox accipitur et usurpatur **de**

I. **Infidelibus extra Ecclesiam.** ob defectum cognitionis Dei, non naturalis, sed salutaris; ideoq; expressè vocantur ἄθεοι Eph: 2. 12. sed qvales ἄθεοι fuerint, declarat Paulus Tit. 3. 3. sc. ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους, /: qvæ sanè omnia realem nobis exhibent definitionem & descriptionem vivis depictam coloribus **realium Atheistarum**: / erant enim mundanis deliciis et sordibus immersi, ideo verum Deum non agnoscebant, dum illum parum curabant, et ab ipso vicissim negligebantur, ut peregrini et **sine Deo**: cum tales antea fuerint et hodiernum sint Gentiles, qværo, an qvis dicere audeat, **nullum realem Atheistam dari**? Qvem enim vocabis **realem Atheistam**, si illi non sunt, qvi Deum parvi faciunt, et à Deo ob affectatam et malitiosam ignorantiam & impietatem contemnuntur? Punietur enim Diabolicus illorum Atheismus lege talionis; sunt qvippe ἄθεοι, sine Deo, qvi Deum non curant, erunt ergo et ἄ-θεοι, sine

Deo, quos Deus non curat, et ut **non norunt Deum**, 2. Thess. 1. 8. et **ignorantes eum serviunt iis, qui natura non sunt Dii**, Gal. 4. 8. sic etiam Deus tandem illis dicet **non novi vos.** En! habes iterum descriptionem **realium Atheistarum Gentilismi**, qui licet sciant summum quoddam Numen esse, tamen dicuntur **non nosse, et ignorare Deum**, quia non sancto et vero cultu illum honorant; et tales sunt revera **reales Atheistæ**, nisi Spiritui Sancto et Viris Sanctis ab illo actis contradicere lubet cupis. Verus enim Deus non est nisi Pater, Filius et Spiritus Sanctus, unus in essentia, trinus in personis, quem qui ignorant, in naturali sua corruptione et affectata caecitate permanentes, cognitione Dei et Jesu Christi salutari destituti, **realiter ἄθεοι** sunt, etiam reliqua omnia in vita recte et honeste habeant. Si ergo Gentiles non sunt **reales Atheistæ**, nullus omnino erit **realis Atheista**; sed **impium justificare, Deo abominationem esse**, dicit Salomon Prov. 17. 15.

2. **Hominibus in Ecclesia**, quorum duæ classes sunt, sc. 1. **Hæreticorum**. 2. **Hypocritarum**, qui vel falsa doctrina, vel impiis cogitationibus de Deo, vel nefaria vita, Deum negant, de quibus summatim Apostolus 1. Cor. 15. 34. **ἀγνωσίαν Θεοῦ ἔχουσιν, ignorantiam Dei habent**, non quod simpliciter Deum ignorarent, sed quod Deum contemnerent, impie de illo sentientes, impie contra illum viventes, absque metu nominis divini, absque religione, absque reverentia Sanctorum Angelorum & piorum hominum, non reputantes ~~[illegible]~~ Deo adversam esse illorum impietatem, nec perpendentes, illum fore tandem scelerum justissimum Vindicem. Visne tales vocare **reales Atheistas**, cum Apostolus eos hoc insigniat nomine? **ἀγνωσίαν γὰρ Θεοῦ ἔχειν**, quid quæso aliud est, quam

ipsa ἀθεότης? realitatem hujus ἀθεότητος videbis in sequentibus.

Dum verbis tuis, nullum dari realem Atheistam, diligenter attendero, per conjecturam concludo, hanc tuam esse mentem, nullum dari hominem tam vecordem, barbarum & insanum, qui Deum esse negaret: si huic cum voce tua realiter respicis, tecum ett in hac re consentio, et iterum à te dissentio. Ad aperiendam meam mentem 4. proponam Atheistarum classes.

Class: I

Prima Atheistarum Classis est eorum, qui Deum quidem Creatorem coeli et terræ agnoscunt, sed quis sit ille ignorant, vel affectatâ coecitate et malitiâ ignorare illum volunt. Hoc tibi concedo, omnes nationes et populos agnovisse, Numen quoddam supremum esse colendum, adeo ut Athenienses etiam altare Deo, sed ignoto, exstruperint, Act. 17. 23. Quid? quod Cicero florentis Romæ causam religioni Deorum assignet, sic pro concione ad populum fando: Non numero Hispanos, nec robore Gallos, nec calliditate Pœnos, nec artibus Græcos, nec nativo sensu Italos, ipsos & Latinos: sed pietate et religione omnes gentes superavimus: quin etiam Athenienses cultui Summi Numinis cujusdam adeo erant addicti, ut, cum Protagoras Abderita edito suo libro tale initium dederit, de Diis, neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere, spretis, expul, Athenis repulsus, in altam detrusus sit solitudinem; nec meliorem expertus est sortem apud Athenienses Anaxagoras, qui, cum de Eclipsi Lunæ, postquam hanc ut Deam colendam & adorandam elegerint, scripsisset, carceri inclusus est. Verum itaq est illud Ciceronianum, nulla gens est, neq tam immansueta, neq tam fera,

quæ non, etiamsi ignoret, qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciat. Quam notitiam Dei naturâ insitam impiè et præfractè pernegant Socinus ejusq; Asseclæ, à Doctissimo et de Ecclesia Dei benè merito Dn: Calovio in System: tom: 2. p. 73 seqq. sat refutati; ubi tandem sua argumenta concludens illis Socini discipulum Crellium opponit, sic hac de re disserentem: licet hodie populi reperti sint, in quorum aliquibus nulla propemodum videatur extitisse de Divinitate opinio, tamen longè plures fuerunt reperti, in quibus Divinitatis opinio extitit, licet alias barbari essent, et ab humanitatis cultu alieni: deinde testantur historiæ, eas nihilominus gentes, in quibus Divinitatis opinio videatur extitisse nulla, Dæmonem habere aliquem, quem metuant, et, ne noceat, revereantur. Est enim et hoc Divinitatis ac religionis, quanquam in contrarium detortum, vestigium. Nec dissimilem huic Socinianorum mentem fovit Jesuitaster ille Renatus des Cartes, affirmans, quempiam licite de Dei existentiâ vel in aliquo temporis momento dubitare posse; quæ sententia, cum lata ad Atheismum sternat viam, à Paulo Voëtio invictis argumentis est refutata.

Sit itaq; nullum tali modo realiter Atheistam dari; quæro, annon profani homines eò impietatis devenire queant, ut, ad tempus soporatâ conscientiâ ac cauterizatâ, distinctum Divinitatis sensum nullum habeant? in tantum enim ignorantiam pravæ dispositionis affectare

possunt, ut, dum sibi ipsi persvadere conantur, non esse ullum Numen, se quasi decipiant, et in aliquem assensum opinabilem circa divinæ existentiæ negationem trahant; non aliter atq́ homines deceptores et mendaces assiduitate mentiendi talem acquirunt dispositionem, ut seipsos decipiant, seq́ vera dicere opinentur, etiam dum mentiuntur quam maxime: sed de talibus Atheistis in sequentibus dicendum. Possunt etiam alii extra hominum consortia educati, et forte, vel quasi, in deserto enutriti, dum non satis conscientiam examinant, habere ignorantiam puræ negationis, omni actuali Numinis cognitione destituti. Et o si! nostra terra quosdam ab infantia tali modo educatos apud illos, qui Parentum in liberos, et Christianorum in animas sangvine Christi redemtas mentem exuerunt, non protulerit! Nemo sane hoc inficiabitur, repertos fuisse homines, et etiamnum reperiri, qui aut adeo contumaces, ut illius propositionis veritati contradicant, de qua certo persvasi sunt, idq́ vel solo veritatis odio, quod ex natura peccati in Spiritum Sanctum manifestum est; (: et quis hos non diceret reales Atheistas, cum illorum peccatum sit irremissibile Matt. 12. 32. :) aut adeo stupidi et bardi, ut terminos etiam multoties explicatos non probe percipiant, unum verum Deum, tresq́ in Divinitate personas, earumq́ in nos collata beneficia plane ignorantes. Dijudicent alii, sintne hi revera Christiani, an reales Atheistæ!

Concessi antea, Gentilium puriores, lumine naturæ, semper aliquod Numen supremum agnovisse; sed tamen reales Atheistæ erant, sicut illos vocat Paulus Ephes. 2. 12, quia non recte cognoverint Deum Patrem, Filium et Spiritum Sanctum, in essentia unum et in personis trinum, Deum quidem agnoscebant, sed non ut Deum glorificabant, nec gratias ei agebant; sed inanes facti

sunt in cogitationibus suis, et obscuratum est eorum cor insipiens: at quomodo? dum mutarent gloriam Dei, qui non corrumpitur, in similitudinem imaginis corruptibilis, et in similitudinem volatilium & quadrupedum et reptilium, ut Paulus de illis testatur Rom. 1. 21, 23. Dicant Philosophi naturales Deum esse, sed quaere ab illis, quis et qualis Deus sit et quonam vero cultu adorandus? altum ipsis erit silentium, vox faucibus haerebit, et illorum ignorantia et inscitia desinet tandem in apertam Idololatriam: tali falso cultu Deum prosequi, idolisque gloriam Dei, nemini concessam Esa. 42. 8. tribuere, estne realem agere Atheistam? Et quis realium Atheistarum numero excluderet hodiernos Turcas, Scythas, Arianos & Barbaros omnes, qui verum Deum ignorant, verumque Dei cultum, veram religionem, verum Dei verbum, veramque salutis viam contemnunt ac respuunt? Laudandus sane, ut in aliis plurimis, sic in hoc, laudatae satis et beatae memoriae Dn. Calovius, qui t. 1. p. 16. a. Bibl. illustr. merito Petrum Cunaeum Atheistae nomine notat, eo quod in suis scriptis salutem Judaeis sine notitia et fide Messiae tribuerit.

Progrediamur jam ulterius demonstraturi, tales revera dari reales Atheistas, qui Deum agnoscentes non tamen ut Deum coluerunt. Quaero ergo primum, quaenam fuerit causa submersionis et interitus primi mundi? Idololatriam vix dixerim, haec enim post diluvium tandem videtur exorta, arguit illos Sacra historia magis Atheismi quam superstitionis, et illos citius nullum, quam plures habuisse Deos, verisimile est. Erantne ejus perversae aetatis homines reales Atheistae, qui omnem Dei oblatam gratiam, omnesque datas per Praeconem justitiae

admonitiones floccifecerunt? Cum itaq Deum regnantem in coelis illiusq gratiam offerentem agnoscere nollent, experirentur illum severa sua justitia eos per aquas destruentem. 11.

Qvalem mihi depinges Atheistam Neronem, monstrum illud hominis horrendum? Atheistamne realiter, an specie saltem? O qvam blasphema evomuit verba impudicum illud os, cum à Seneca admoneretur, vitam sic ageret, ut facta Superi comprobarent; Stulte, inqvit, verebor esse, cum haec faciam, Deos? Et qvis omnia ejus nefanda scelera fenarrabit? Hic, realis Atheista, Deum qvidem non ignoravit, attamen illum contumaciter contempsit, nec ut justissimum scelerum judicem ac Vindicem reveritus est.

Qvid dicis de AntiChristo Occidentali et Orientali, annon uterq realis Atheista, qvo infensiorem hostem non agnoscit Deus ejusq Ecclesia? qvi omnem Hierarchiam Ecclesiasticam profanat, abolet et perturbat: Occidentalis enim Sacrum ordinem immutat, dum novos instituendo ordines, et veris à Christo institutis derogando, qvà Verbi praeconium negligens, Missaticum preprimis sacrificium urget. Sacramentis συμβιοις plurimum derogat, notha et adversa succenturiat exaltatq. Ordinem Politicum supplantat, à cura Sacrorum relegans, et qvoties sibi commodum est Cathedrae, qvantum in ipso est, succollans. Demq Statum Oeconomicum cum Politico profanum declarat, eidem per coelibatus ordinum Sacrorum, qvos vocat, et vota Monachorum et Monialium maximopere derogans, eumq concessione incestuosorum conjugiorum, scortationum, Sodomias, etc. dehonestans: et, qvod rei summa est, Vicarium Christi caputq Ecclesiae se vocat, bicipitem sic faciens Dei Ecclesiam. Orientalis autem AntiChristi in Hierarchiam Ecclesiasticam molitiones impias ecqvis ignorat? utpote qvod Christum Ecclesiae caput solio deturbet, evehens

super ipsum Maḥumetum suum, et loco Ministrorum Chri-
sti surrogans flamines Muhammeti, loco Verbi Divini Alcora-
num suum maxime profanum et blasphemum: quod Politiam
turbet, supremam Monarchiam à Deo sancitam, dejicere satagens,
et omnia latrociniis destruens. Deniq; Oeconomicum statum pro-
fanet polygamias simultaneas inhibens et concedens, et quæ
βδελύγματα ejus alia sunt propemodum innumera. Hos
si non vocaveris reales Atheistas, idem est, ac si dice-
res, non dantur reales Diaboli, nec reales Diaboli fili-
i, quo nomine notatur Elymas ille Magus à Paulo Act: 13. 10
utut à Divo Johanne omnes reales impii, 1. Joh: 3. 10.

Secunda Atheistarum classis est eorum, qui
nullum Deum habent, (: verba sunt, non mea, sed Dn. Calovii
Bibl. illustr: t. 4. p. 680. a. :) si nullum habent, utiq; sunt
reales Atheistæ: Sed quinam sunt hi? Leucippus et Epi-
curus, eorumq; sectatores, qui Deum plane negant, statuentes
4 mutabilia elementa unamq; immutabilem quintam es-
sentiam, æternitatis lege sic constituta nullo indigere Deo;
Atomos mundum produxisse, ornasse et ordinasse sine
ulla summi Numinis potentia; hi, qui Deum à mundi
creatione & gubernatione excludunt, annon eadem con-
tumacia et impudentia illum ab omnibus aliis rebus
excludent? Hi revera sunt reales Atheistæ, qui
voluntario, contumaciter et violenter extinguunt Scri-
pturæ lucem Solarem, creaturarum lumen Lunare, quinimo
omnes naturæ radios et scintillas, quo eo securius sine
metu Numinis Divini impia sua prodere queant tene-
brarum opera: similes hac in re, non Atheniensibus, dedi-
cantibus quidem ignoto Deo altare, sed noctuis, lucem
vitantibus, tenebras vero amantibus, dum in se suisq; cordi-

bus totaliter et realiter expungunt omnem Deum, cultum, religionem et altare, et suffocant omnia argumenta omnesq rationes, quas contra illos illorumq Aegyptiacã obscuriorem coecitatem producunt coelum, solum et salum, omnesq eorum creaturae. Tales non solum violentas propriis conscientiis inferunt manus, et inde naturâ insitos Divinitatis characteres exsculpant; sed et coelo vim, ut Deum throno Majestatis suae deturbent, sitq illis quasi non ens. Quicquid vel incipiunt vel faciunt, vel necessitati fati, vel contingentiae fortunae adscribunt, te facimus, Fortuna, Deam, est illorum Symbolum Atheisticum: vitium aliquod si commissum fuerit, planetas istius vitii autores agnoscunt; culpa mendacii imputabitur Mercurio, homicidii Marti, adulterii Veneri, et sic consequenter; tali modo nimium extollentes et (ut ita dicam) Deificantes causas secundas et inferiores, Deum, primam causam creantem, omniaq gubernantem omni Divinô honore spoliant et exuunt: quasi summus ille rerum Conditor, qui omnes aures, oculos, corda et manus creavit, non haberet oculos ad videndum, nec aures ad audiendum, nec cor ad perscrutandum, nec manus ad puniendum tales horrendas eorum blasphemias. Qui hujus genii homines reales esse Atheistas negat, is etiam omnem Atheismum negat.

Si quis objiceret, tales blasphemos Atheistas nunquam in rerum natura extitisse, illum ad veterum Scripta et monimenta tam Divina quam humana relegamus, quo coecitate constricti oculi lumine veritatis aperiantur. Nec opus est ad priora recurrere secu=

la, in quibus Gigantes visi sunt quasi Ακρίδες; poste-
riora enim ejusmodi hominum exemplis et historiis sca-
tent. Quis pejor et realior Atheista Caesare Friderico II,
qui talia blasphema effutire verba non est veritus: tres prae-
cipui et callidissimi mundi deceptores fuere, Moses
scilicet, Christus et Mahomethus? Adjunge huic Al-
phonsum X. Hispaniae Regem, dicentem, si ego in ini-
tio mundi apud Deum extitissem, multa meliori ac
sapientiori ordine, quam quo nunc inveniuntur, dispo-
sita essent. Et quam blasphema sunt Papae Leonis X. ver-
ba ad Cardinalem Petrum Bembum, cum diceret, scimus
equidem, quantum nobis ac nostro coetui profuerit
ea de Christo fabella? Succinit illis Johannes XXIII.
qui in ipso mortis agone suam in faciem Dei blasphemi-
am exspuens, abeo, inquit, jam experturus, sitne quae-
dam animarum immortalitas, infernus ne ac coe-
lum quoddam? Et quinam sunt illi in Gallia modo
dicti Esprits forts, Spiritus fortes, nisi reales A-
theistae? qui hac fortitudine et contumacia, ceu balae-
na durissimis squamis, sunt incrustati, ut vel nihil cre-
dant, vel tantum, quantum illis libuerit: et quid dices de
illo Jesvita Des-Cartes, : cujus antea facta mentio : qui di-
cere solitus erat, habeo meam religionem a Rege
meo et mea Nutrice; sic nec Deo, nec Diabolo locum
aliquem ibi concedit. Et cui non satis notum est, quan-
tam impiam Atheistarum prolem Italiae reliquerit blas-
phemus ille ultimis hisce temporibus Atheistarum Parens
et Antesignanus Machiavellus? Cave, ne hisce et talibus

realibus Atheistis ac revera Diaboli filiis tuo non=realitatis blandimento fucum facias, quod idem est ac tenebrarum in Angelum lucis transformare.

Quid verò tibi videtur de Sadducæis, tempore Christi viventibus? annon pagina Sacra illos ut reales Atheistas depingit ac definit? Matth. 22.23. et Actor. 23. 8. eò quod dicant non esse resurrectionem, Angelum, vel Spiritum. Refert de illis Josephus, quod ita in dominis potestate statuerent boni malique electionem, ut nullam quidem ea in re censerent Dei actionem intervenire, fermè quomodo Celestius & Pelagius inter Christianos: cum ergo Deum fecerint καθ᾽ ὅλον ἀπόβατον, mirum non fuit, illos negasse resurrectionem, Angelum bonum et malum, et animarum immortalitatem, quas corporibus destitutas in nihilum redire dicebant; anima enim humana illis nil aliud erat quam Crasis, seu temperamentum quoddam humorum, cui errori multi alii post illos etiam inhæsere, teste Theodoro. Hi Sadducæi impossibile esse dicebant, carnem et corpus hominis verti in putredinem, putredinem in cinerem, & cinerem in gloriam; quibus respondet Augustinus; qui potuit formare novum, non poterit reparare mortuum? facilior est restitutio constitutione: nullam aliam præter præsentem vitam agnoscebant, et negabant, se tandem resurrecturos et transactæ vitæ rationem reddituros; eadem Atheistica opinione laborarint quidam tempore Salomonis, viventem canem mortuo Leone meliorem æstimantes, Eccle: 9. 4. Quis jam diceret, ejusmodi homines, qui resurrectionem mortuorum, Angelos, animarum immortalitatem, coelum et infernum pernegant, non esse reales A-

theistas? an pejores desideras Atheistas illis, qui nec coe„lum nec orcum, nec gloriam, nec poenam credunt?

At responderet mihi aliquis; mortui sunt Epicurus cum suis Epicureis, et Zadok cum suis Sadducaeis, nullos ergo jam extare homines, qui impias et blasphemas horum amplectantur opiniones. O si cum Republica nostra Christiana sic bene constitutum esset! Sed experientiam testem provoca„mus. Quenam et quorum est illa vox, seu potius grun„nitus, cujus meminit Paulus 1. Cor. 15. 32. edamus bibamus; cras enim moriemur? piorumne an Atheistarum? de posterioribus hoc affirmabis, in quorum tumulis erigendum illud Sardanapali Epitaphium Ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε καὶ παῖζε, τ' ἄλλα οὐκ ἄξια ἐπιχειρήματος, quo sempiterna sit illorum impiae vitae post funera memoria, qualem etiam cupiunt Sapient: 2. v. 1 seqq. Suntne hi reales Atheistae, qui cras ridendo moriuntur, hodie bibendo sepeliuntur? quorum Symbolum est, λάβε σοι τὸ μέλλον; accipe tu futura, concede mihi praesentia: huic seculo solum videntur nati; Deum quidem non plane negant, resurrectionem mortuorum non aperte inficiari audent, (: sciunt enim hoc non tolerare orbem Christianum :) attamen tam secura sopiti voluptate vivunt, ac si nullus foret vel judex vel judicium; in mollibus recumbunt lectis, à lectis ad deliciis refertas surgunt mensas, à mensa ad voluptates varias in tabernis diversoriis, lupanaribus, comoediis, theatris, etc. pergunt, motu circulari, at illis nulla sunt intervalla piando, ne Epicureus ille Diabolo consecratus intermittatur cultus. Tales reales Atheistae et Christi crucis hostes sunt, de quibus salsis lacrymis conqueritur Apostolus Philip: 3; qui

omnes admonitiones ad pietatem negligunt, nunquam conscientiam suam examinant, nunquam de futuro judicio cogitant, sed genio suo saltem sacrificant, ventremq́ pro Deo habent. Et talibus horrendis ac diris Epicuri monstris realibusq́ Atheistis terram Christianam undiq́ refertam esse, nemo sanus et sanctus negabit.

Sed danturne etiam inter nos Sadducaei, qui Atheistarum realium nomina merentur? O si aperto quodam stigmate notati essent, quotquot inter Christianos cum Sadducaeis, neq́ resurrectionem, neq́ Angelum, nec infernum esse, credunt. Scisne illud tritissimum, Statistae plerumq́ sunt Atheistae? adeo ut Svecorum ille Drabensternius non erubuit dicere, cum meus equus resurrexerit à mortuis, ego etiam cum illo; sic omnis ejus pietas cum impia ejus alchymia evaporavit ac evanuit. Plurimi sane, proh dolor! perversi et ultimis hisce temporibus inveniuntur, quibus nullus est vel Deus vel Diabolus, resurrectio, coelum vel infernus, nisi sola opinione vel dubitatione; adeo ut etiam divinum Christi Sermonem de Epulone et Lazaro, Luc. 16. in dubium vocare audeant, et sic impudica mente et lingva futurum aliquod post mortem pernegent; et si quidem conscientiae vellicatione subinde convicti cogantur fateri, aliquam fore post mortem judicii diem, attamen cum illis Amos: 6. v. 3. triste illud tempus longius à se removent, per ludibrium verbum Dei ejusq́ comminationes traducentes, sempiterna securitate et impoenitentia consopiti. Talesne judicas reales esse Atheistas? dicerem utiq́ illos pejores ipso Diabolo; ille enim credit et contremiscit, Jac:

2.10. hi verò nec fidem, nec timorem habent: Diabolus ob adventum judicii exhorrescit Matth. 8.29, sed his saltem ludibrio est iste dies 2. Petr. 3. v. 4. Quid est Diabolus? nisi Apostata, Spiritus contumax, Deo ejusq verbo resistens: quid est Atheista? nisi incarnatus Diabolus, Apostata veritatem deserens, qui corde durô et pertinaci Deo ejusq verbo non credit, et utrumq spernit.

Miror sanè, te negare velle, realem illum dari Atheistam, cùm tot perspicua illorum impietatis documenta vel rudis ingenii hominem hoc edocere possint. Visnè etiam negare Julianum illum Apostatam fuisse realem Atheistam? Diabolicus hic homo primum Christianam professus est religionem; verenè an hypocriticè, eventus docuit: sed postea Imperii summam nactus ab una in alteram prolapsus est impietatem, usq dum, in acie contra Persas dimicans, hastâ coelitùs lethaliter vulneratus manum cruore sui sanguinis replevit, et versus coelum hunc conjiciens, impia haec eructaverit verba Vicisti tu Galilaee! Simile quid Hieronymus refert de Amalekitis, quod Israëlitas in exitu de Aegypto (vel ob lassitudinem, vel ob Legalem immunditiem) extra castra degentes occiderint, et amputata eorum membra, in quibus signum Circumcisionis acceptissent, in subsannationem Dei in coelum projecerint. Et ut ad Julianum illum, à quo digressus sum, redeam, extant multa eaq varia ejus impia facinora, quae breviter enarrare fas est, quo vibus quasi oculis sistatur realis hic Atheista. Scias itaq Magicis ineptiis illum delectatum fuisse, per Magos enim pleraq fecit, quibus putaret vel odium populi deliniri, vel militum arma compesci: tantô Christi et Christianorum odiô ardebat, ut templum Hierosolymitanum rursus

ædificari, eorumque politiam denuò instaurari jusserit: septem libros in expeditione Parthica adversus Christum evomuit, quem Galilæum ab illo vocatum statim in prælio præsentem sensit: Idolorum cultor insanierat: ut Christianis (posteaquam ab eorum fide desciverat) ægrè faceret, edicta publicavit, et rursus jussit aperiri templa Idolorum, et eis sacrificari: Oraculum Apollinis, quod nato Christo, sicut et reliqua, sublatâ potestate tenebrarum, virtute veræ lucis obmutuerat, instaurare decrevit: mercedem tandem cordis contumacissimi linguæque putidissimæ, conto in ilius perfossus, accepit: et singulare impietatis documentum est, quod de illo refert Nicephorus, Julianum sc. jam moriturum, animâ secedente à corpore, diviniùs quodammodo quam pro hominum captu potuit, oculos intendisse, ita ut Christum viderit, et exclamasse: Saturare Nazarene. Qualem mihi finges Atheistam Pharaonem, corde et ore adeo contumeliosum in Deum, ut quondam diceret, quis est ille Jehova, cujus mihi jussa capessere fas est? Exod. 5. 2. Fuitne ille blasphemus Rabsake realis Atheista? qui, audientibus omnibus obsidione durâ pressis Judæis, impia hæc protulit verba, ne audiatis Ezechiam, qui vos spe defensionis divinæ fallit? 2. Reg. 18. 32. Si hi et reliqui ejusdem impii ingenii homines non sunt reales Atheistæ, utique nullus datur in rerum natura Atheista.

Pergamus jam ad Tertiam Atheistarum classem, quæ eorum est, qui non nisi fictitia numina colunt, ut sunt Ethnici et Gentiles, s: de quibus pag: 5, 6. super: quædam dicta: quorum vitam et mores talibus describit verbis Apostolus 1. Cor. 12. 2. quod irent ad

sua idola et simulacra; ea enim consulebant in rebus arduis, et absq́ eorum responsis non facile quidpiam incipiebant; eaq́ multa, nullum de se neq́ sonum neq́ vocem edentia; talia consulebant prout ducebantur, sine consilio, sine judicio, sine cogitatione et cognitione veri Dei, ut bruta irrationalia, non cogitantes quid facerent, aut cui cultum præstarent, aut quid inde utilitatis traherent: Siccine erat coecus et realis Atheismus, dum, neglecto vero et vivente Deo, vivi à mortuis, loquentes à mutis, homines à lapidibus et lignis, opifices denique ab operibus suis consilium et opem supplices implorarent? Deum vero et Christum ignorantes pro stultitia illud habebant, quin et in occasionem calumniandi et blasphemandi convertebant. Purus putus et realis hic est Atheismus eorum coecorum Gentilium, quibus tam multa ac multifaria fuere Idola, singularibus notata nominibus, sit Jovis, Martis, Apollinis, etc. interim summi Dei ac Jehovæ planè ignari, nullum, quod illi darent nomen, habuerint. De omnibus istis teneatur pro certo illud Orthodoxorum dogma; πολυθεότης est ἀθεότης. Si tales Ethnici non fuere reales Atheistæ, utiq́ nec fuere reales impii, nec realiter damnati; et sic per consequentiam malam Deus non realiter damnat impietatem et Atheismum; et hoc est Divinam justitiam oppugnare.

Restat jam Quarta Atheistarum Classis, quæ est eorum, qui agnoscunt quidem verum illum Deum, factis autem illum abnegant, licet eum ore confiteantur, quales sunt Pseudo-Christiani;

ab Apostolo sic descripti Tit. 1. 16: hos iterum ad tres redu-
cere potes classes, scilicet eorum, qui sunt Atheistæ

/1. Religione. Observetur hic probè Orthodoxorum re-
gula et censura: Atheismus incohatus est Samaritanis-
mus; consummatus secundum quid est Puccianis-
mus; absolute vero consummatus est Epicureismus.
Samaritanismus est mixtura quædam religionum, quâ
via sternitur ad Atheismum; nomen habet à Gentibus, Sa-
mariam traductis, qui Gentilismum cum Judaica reli-
gione commiscebant, ut Historia Sacra testatur 2. Reg. 17.
32, 33. Huic affinis est Syncretismus, qui ratione nominis
est quædam in mendaciis collusio Tit. 1. 12. secundum rem verò,
est confusio religionum et cultuum, à ratione carnali, in-
tempestivo pacis studio, enata, imprudens ac foeda: qualis
erat olim Pseudo-Apostolicus, Evangelium et Legem, Ju-
daismum et Christianismum commiscens, Act. 15. 1, 5. Gal.
4. 9, 10. Hic Samaritanismus et Syncretismus, si conceditur,
gignit tandem Puccianismum, qui quosvis homines opi-
natur in suâ religione salvandos, autore Franc: Puccio, à
Francisco Junio refutato; cui assentiuntur tamen, non so-
lum Mahumedani, sed etiam, qui Christiani nuncupari vo-
lunt, quamplurimi è Pelagianis, Weigelianis, Remonstran-
tibus, Scholasticis et Reformatis, de quibus vid: Calov. System.
tom. 1. p. 177 seqq. Et hæc est Theologia illa Pyrrhonica,
in qua nulla, falsa et vera religio pari passu ambulant.
Ut illum Samaritanismum in Ecclesiam Dei introducerent
Hæretici, nullam superioribus seculis intermiserunt, nec
in hunc usq; diem intermittunt operam: sed cum hoc Stra-
tagema Diabolo non sat feliciter cessit, aliud aggressus
est, Puccianismum et Libertinismum invehendo.
Quot enim Machiavellistas hisce temporibus invenies, quibus

religio est saltem religionis simulatio? Quot Pseudo-Politicos, qui religionem unam prae se ferentes, omnes animi sententiâ eodem loco habent, consilioq[ue] et facto ipso Atheismum profitentur? Omnis religio est illis, ut Papae Leoni X, saltem fabula, quam pro lubitu et lucro, utut illis placuerit, in omnes effingunt formas, unâ horâ Christiani, altera Calviniani, tertiâ Pontificii, mox Judaei, dein Turcae, et tamen in omnibus nihil; similes hac ratione immiti illi Latroni Procrustae, qui omnibus suis hospitibus saltem unum praebuit lectum et si qui breviores lecto fuerint, corpus membraq[ue] vi protraxit, et extendit, usq[ue] dum lectum longitudine aequarent; si vero qui longiores, amputavit, quo longitudini responderent. pari modo hi Machiavellistae, Statistae et Pseudo-Politici religionem pro lubitu ac temporis ratione extendunt, ac abbreviant: qualem de religione mentem prodidit Johannes Torrentius, dicens, religionem esse callidissimorum hominum inventionem, ad defendendum honorem Principibus debitum, ad conservandos Potentes ac divites quosvis in suo statu, et ad compescendam effrenam gentem. Et ut summatim omnia complectar, cunctos Haereticos, vel religiones omnes confundentes, vel fundamenta fidei Christianae evertentes, esse reales Atheistas, demonstrabo ex nominibus, quae illis tribuit, et poena, quam illis minatur Spiritus Sanctus: vocantur enim Pseudo-Prophetae vestitu ovino, sed animo lupino ac rapaci praediti, Matt. 7. 14 seqq. Angeli tenebrarum in Angelos lucis se transformantes, 2. Cor. 11. 13 seqq. inimici crucis Christi, Phil. 3. 18. σκάνδαλα ποιοῦντες, Rom. 16. 18. λύκοι βαρεῖς, Act. 20. 29. propriam turpitudinem evomentes, carnales, Spiritum non habentes, Jud: Ep. v. 7 seqq. genimina viperarum, Matt. 3. 7.

filii Gehennæ, Matt. 23. 15. et ipsius Diaboli, Joh. 8. 44. blasphemi, Synagoga Satanæ, Apoc. 3. 9. quorum dogmata hæretica sunt βάθη τοῦ Σατανᾶ, Apoc. 2. 24. fumus putei infernalis, Apoc. 9. 1. quia via veritatis per illos blasphematur, et abnegatur Dominus, qui eos mercatus est, 2. Pet. 2. 1. quorum finis erit condemnatio, Phil. 3. 18. et tandem in inferno bibent de vino furoris Dei, et è poculo iræ ejus, torquendi igne et sulphure coram sanctis Angelis, et coram Agno. etc. Apoc. 14. 10, 11. Collige jam mentem, et tecum reputa, annon hi sunt reales Atheistæ, qui tam infamibus notantur nominibus, et quos tam dirus et maledictus manet exitus? Revera et realiter sunt Atheistæ, quibus cum verbo Dei ac religione sancta ut pila ludere placet; quanti enim æstimabunt Deum, qui ejus religionem et cultum non majori æstimant pretio? Et si ejusmodi homines, qui nullâ, vel falsâ, vel mixtâ religione gaudent, non sunt reales Atheistæ; nulla illis metuenda poena, nulla nobis opus religio: est quidem Deus, sine nostra religione, Deus, sed an nullâ, vel falsâ, vel mixtâ, vel simulatâ religione Atheistæ salvari possint, hoc tandem Infernus illos docebit.

2. **Mente & corde**; dicit enim, inquit Psaltes Psal: 14. 2. Ps. 53. 2. stultus in suo corde, nullum esse Deum. Ex hoc dicto talem elicuit sensum Socinus, nullam dari Theologiam naturalem, quia dixit impius in corde suo, non est Deus: sed videamus, quæ sit mens Psalmistæ, et verus hujus loci sensus contra ejus fallaciam et falsitatem apparebit. Observant nonnulli, vocem אמר Dixit exponendam esse per velle, ut sensus sit, vult stultus, optat et desiderat, ne sit Deus, qui facta perversa videat et vindicet; sicq́ non negatur Dei existentia, sed providentia; hoc enim dicto nil aliud in-

digitatur quam proclivitas et inclinatio hominis in Atheis=
mum in statu peccati, ex qua vero non neganda Θεογνω=
σία naturâ insita; distinguendum enim inter ignorantiam
simplicem et affectatam, de hac, non de illa loquitur
Psaltes; aliud quippe est nescire, aliud, scire non velle quod
sit Deus, et taxatur hic non defectus notitiae, sed affectus
malitiae; adeo ut in corde suo dicere, non esse Deum,
non sit, penitus ignorare, quod Deus sit, sed non requirere,
:ut v: sequ. innuitur:/ ita se gerere, ac si nullus Deus esset,
vel nullus crederetur, quod ab illis etiam fit, qui optimè
sciunt Deum esse: facem huic explicationi praebet dictum
illud Psalmistae Psal: 10. 4. impius non quaerit Deum,
nec est in cogitationibus ejus omnibus, i. e. Deus non
est objectum cogitationum ejus, neq circa divina, spiritualia
et coelestia solicitus est, profanis intentus, ita vivens, ac
si non esset Deus, nec ullo sensu aut reverentiâ Numinis
tangitur; credit quidem Deum ratione existentiae, sed pu=
tat eum adeo obliviosum, ut malè patrata subitò ejus
memoriâ excidant, vel adeo coecum, ut ista non videat,
vel adeo mitem, ut non severè ea sit vindicaturus: talem
oblivionem & coecitatem Deo tribuunt Atheistae Job. 22. 13,
dum dicunt, quid nosceret Deus fortis? an per ca=
liginem judicaret? cui consonat illorum vox Psal. 94.
7. talem etiam Deo injustam tribuunt misericordiam
Sir. 5. 4, 6. dicentes, antea peccavi, sed quid mihi acci=
dit? Deus enim lentus est ac placabilis; misericordia
illius multa est: quam multa fuerint mea peccata,
pro singulari tamen sua clementia veniam illis da=
bit. Videsnè vivam et veram realium Atheista=
rum picturam, quibus Diabolus non tam ater est, ut pin=
gitur, nec Deus tam severus, ut dicitur, et sic in corde per=

gant et quasi obfuscant verissimum illud Dei attributum, θεὸς ἐστι ἐκδίκος ὁμοιᾳ. Si tales non sunt reales Atheistæ, ad infernum illos relegabis, quo à Diabolo discant, Deum esse justum, et revera ac realiter puniturum illos, qui de ejus omniscientia, providentia et justitia dubitant, et hono- ac gloriæ ejus Divinæ vel minimum quidem detrahunt. Mundus regitur opinionibus, non verò Deus: Atheista corde et opinione /: qui hominibus est non=realis :/ æquè realis reputatus est coram Deo ac Atheista ore et vitâ, et ille non minus quam hic infernalibus cruciatibus adjudicandus.

3. Vita; et si sunt personati Diaboli, Deum qui- em nôrunt, ore profitentur, de hoc nulla illis dubitatio, nul- cum aliis quæstio aut disceptatio, sed vita illorum im- a est ipsius Dei abnegatio: facies Angelica apparet, sed ta est Diabolica; talia enim atrocia facinora in Deum erum, omniscium, justum & omnipotentem audaci com- ittunt ac perpetrant mente, qualia non audent Idolo- træ in sua muta et mortua simulacra: coram alta- ac throno Dei quasi supplices in genua procumbunt, loco sacrificii impia sua peccata offerunt: verbum Dei audiunt & sciunt, sed nil minus illis cordi est, quam juxta normam verbi Divini vitam instituere: sciunt quidem unico ac summo Deo esse fidendum, illiq' omnem honorem deferendum, sed loco Majestatis Divinæ sua proprii honoris, voluptatis, divitiarum & meritorum erigunt adoranda Idola: habent os Chri- stiani, cor Judæi, pedem Ethnici, manum Atheistæ, vi- am Diaboli, confitentur Deum et non colunt illum, pro- fitentur Christum et non credunt in illum, sciunt, quæ

bona, vera, justa et recta sunt, et tamen curvos et obliquos impietatis, mendacii et injustitiæ sequuntur anfractus: omnium vitiorum sordibus corpus et animam inquinant ac polluunt, quos nec coelum ad pietatem allicere, nec infernus ab impietate deterrere potest.

Jamque summâ, qua potui, brevitate realium Atheistarum album conscripsi; qui enim vel religione, vel cultu, vel corde, vel ore, vel vitâ Deum negant, sunt reales Atheistæ; reales sunt quà seipsos, quia revera in rerum natura existunt, vera de Deo non cogitant, vera de Deo non loquuntur, et si quidem vera cogitant et loquuntur non tamen verô, sed impiô, modo illum colunt, sub prætextu nominis Divini Diabolo, mundo ac cupiditatibus suis carnalibus servientes; reales sunt etiam coram Deo, qui illos probè novit, et revera, realiter et exemplariter illos tandem judicabit et damnabit. Nulla enim major in Deum conjici potest contumelia, quam Essentiam ejus et attributa Divina profanare, honorem illi debitum vel aliis tribuere vel falsô cultu imminuere, providentiam, justitiam et misericordiam ejus contemptui habere, et impiâ vitâ malisque moribus ansam præbere, ut etiam apud exteras nationes male audiat sanctissimum Dei nomen, Rom. 2. 24. Quæ omnia realis Atheismi specimina in uno Juda Ischariote conjuncta reperies, ut, si non plures, attamen illum agnoscas realem Atheistam.

Quicunque ergo fuerint Atheistæ, et qualescunque, (realesne ~~an~~ non=reales, perinde est) et quocunque modô Deum negaverint, ut ἄθεοι dici possint, à propria tamen conscientia, nemine dictitante, stimulos quosdam sentiunt, et

ab illa de prævaricationis poena convincuntur, teste Paulo Rom. 2.15: hæc enim illorum συνείδησις obumbrari quidem potest, quia non est Deus, extingui tamen non potest, quia est à Deo: adeo ut si inquirantur et examinentur omnes et varii Atheistarum (: quatenus tales ad extremum vitæ halitum permanserunt :) exitus ex hac vita, mors illorum dubitatione et formidine ebria, violenta, coäcta, ab omni poenitentia remota, sed tamen cum evidenti justitiæ Divinæ propriæque impietatis testimonio conjuncta deprehendetur: adeo ut non minus scitè quam verè dixerit Cicero: **magnam vim habet conscientia in utramque partem, ut semper poenam ante oculos putent, qui peccaverint, et nihil timeant, qui nihil peccaverint.** Et videmus in historiis, potentissimos quoque Principes, qui omnem Numinis reverentiam posuerunt, tandem conscientiæ tormentis fuisse laniatos, ac scelerum furiis agitatos; id quod exempla Neronis, Caligulæ, Heliogabali, Sardanapali aliorumque sat superque nos edocent.

Sint itaque in hoc terrarum orbe tot, quot Diabolus et hominum propria malitia excitarint, Atheistæ, quos licet vel **reales**, vel **non=reales** vocaveris, (: hanc enim distinctionem Deus coram suo tribunali non admittit :) at, tamen æterna illos manet poena; nec ullus vel **realis** vel **non=realis** in inferno invenietur Atheista; ibi enim et Deum esse, et justum esse, cum cruciatibus suis nunquam finiendis, discent, et scelerum suorum poenas meritas æternum sentient nullâ misericordiâ digni.

Plura quidem adderem, sed per temporis angustiam non licuit, nec peropus esse judicavi, cum ex pede Leonem.

possis dignoscere, nec tu omnes, sed saltem reales, perneges Atheistas: jamq scopum attigi, demonstrando, utiq dari, esse et existere reales Atheistas, quas si negaveris, idem est ac si diceres, nullam dari realem impietatem, cum omnis impietas sit realis, si non coram hominibus, tamen coram Deo, ante cujus tribunal minimi etiam otiosi verbi, quod ex ore egressum est, reddenda tandem ratio, Matt: 12. 36. Videris mihi sane cum Atheistis ludere; Atheistæ enim, quia Deus illis non cerni facilis, neq mortali docilis manu, Deum talem realem /, qualem se verbo et operibus manifestavit, imaginatione et cogitatione cordis non concipiunt; tu, quia non realiter vides et audis omnes Atheistas, nec repostos ac impios illorum sensus realiter perspicis, /: quod solius Dei est :/ realiter illos et tales illos esse realiter esse, negas: quæ sententia Doctrinæ Ecclesiæ Orthodoxæ, qui gloriam Dei ejusq veritatem ad sanguinem usq propugnare debet, conveniat, an Socino Hæretico, qui negavit notitiam Dei naturâ insitam, et per consequens naturalem et realem Atheistam, dijudicent alii. Meum hoc est judicium, non levius esse peccatum, si dixeris, non dari realem Atheistam, quam, non dari realem Diabolum, cum uterq realiter Deum credat esse, et tamen uterq realiter illum neget. Nullum aliud discrimen video inter realem et non=realem Atheistam, quam inter impudentem et fucatam meretricem, hæ enim utraq virgas, ille uterq infernum merentur; an possint inde, distinctione inter realitatem et non=realitatem, liberari, ipsi viderint.

Et dic sodes, num blandâ et leni nimis istâ tuâ distinctione digni sint tales nefarii et Sacrilegi homines, inimici ac hostes Dei, generis humani monstra, nostri dedecus ævi, Christianismi labes, et telluris inutile pondus? quos æternis tenebrarum umbris teget oblivio longa sepultos, quos et præsens spernit, et altera nescit vita.

Omnia itaq' hoc argumento concludam: Qui corde, ore, vitâ vel Deum, vel ea, quæ Dei sunt, negant, illi reales sunt Atheistæ; At multi dantur, qui corde, ore, et vitâ Deum et ea, quæ Dei sunt, negarunt et adhuc negant; Ergo revera dantur tales reales Atheistæ. Major est Spiritus Sancti, qui Atheismi arguit 1. Gentes, eo quod non recte noverint Deum, nec recte de Deo locuti fuerint, cultumq' Deo debitum Idolis dederint, 2. alios, qui in corde dicunt non esse Deum Psal. 14. 2. 3. Pseudo=Christianos, qui factis illum abnegant, Tit. 1. Minor sat perspicuis argumentis et exemplis demonstrata est. Ergo stat invicta et immota conclusio.

Hæc cum Tu, Vener: Dn: Frater, perlegeris, te posthac animo pertinaci non defensorum fore susceptum semel dogma de non=realibus Atheistis, plane confido. Si quidam tibi in hoc meo scripto obvenerint lapsus, ignoscas quæso, et scias, nil esse ab omni parte beatum. Interim ab amicis amica omnia exspectamus.

Litera Apologetica Pastrii

Venerande Dne. Pastor, frater in Christo con=-junctissime, Dne: Petre Bredaline.

Manuscriptum tuum polemicum, quæstionem continens, an Realis datur Atheus? vel, ut tibi placeat, Atheista, mihi per tuum afinem, Rev: Dnum Andream Aidrys allatum non sine admiratione legere mihi con=-tigit. Ne vero redditiris tua careant quæsita, duo præprimis in hoc tuo scripto occurrunt consideranda, lite=ras responsorias exigentia, 1. tua controversia à meo scopo longè aliena, et per multas parasangas remotissima 2. scatent tua scripta locutionis quadam amaritudine hinc inde inserta, speciem contumeliæ præ se ferenti, quibus te mihi non fautem, sed quodam modo inigrum, et præter opinionem injuriosum præbes.

1. Prius quod attinet, tuam instantiam meæ mentis in=-tentionem attingere nullo modo videam; brevibus ut me expediam, ambagibus et anfractibus omissis: ubi quæro, an Realis datur Atheus? idem ac si dicam: an ulla sub sole tam Barbara gens, cui nulla nulla insit Dei cognitio? cujus quæstionis negativam ego totus exosculor sententiam, fretus et Orthodoxorum et ipsius sacræ scripturæ inconcussis argumentis. Hac opinione mecum si acquiescas, omnia subinde, quæ volo,

habeo, quippe te contrariam tueri sententiam, credere vix adduci queam. Verum enim vero, te, Dne Pastor, ultra scopum mei quaesiti longe divagatum fuisse, facillimo probaturus negotio. Ego Atheism quidem simpliciter sumptum, tu Atheism practicum infers. Ego catego-rium tradere volo subjectum, tu categoriam in hypothesin transferre conaris. Mihi sermo est de gen-tilium notitia, tu gentilium mores, pravas notitiae applicationes, praevaricationes, hypocrisin, blasphemiam, idololatriam, et nescio quas vitiorum nefandas con-glomerationes magno studio describis. Sed Dne Pastor, quid hoc ad rhombum? quid opus est tot Atheorum insinuare classes, tot specialiorum hominum recitare enormitates? forsan per illorum repraesentationem monstrare mihi cupis Atheum à cognitione Dei natu-rali penitus vacuum et nudum, qui alias, ob animi sensum eo brevius et facilius exprimendum, vocatur Atheus Realis. Frustra laborabit Dnus Pastor, si mihi talia infarcire studeat. Distinguendum est inter noti-tiam simplicem et practicam, hujus ō illius expertem gentilismum esse statuo. Nostine cognitionem Dei ex libro naturae hauriri? Nostine legem gentium cordibus naturâ inscriptam esse, citante Paulo; Rom: 2, vers: 14 et 15. Nostine gentiles, mala perpetrantes attestante et mordente conscientia suffocari, ob cogi-tationes inter se accusantes, et bona facientes, quietâ

ditari conscientia, et cogitationes inter se excusantes, ibidem monente Paulo. Dic, sodes, unde haec conscientiae attestatio? unde cogitationum accusationes et excusationes? nonne ex reliquiis Divinae imaginis, quae quasi rudera in structura hominum rationali remanent?
Quantum iterum a me dissentis, ex sequentibus liquet. Ego quaestionem de theoria moveo, tu praxin per inconvenientes hypotheses colligis; Atheorum numerum multiplicando, sacrarum et prophanarum historiarum mixturam intricando, nomina impiorum recensendo, scil: Pharaonem, Neronem, Doctorem Heckenstermium, etc, quos practicos fuisse Atheos, vel lippis et tonsoribus notum; et sic tali modo facilis tibi fiat progressio in infinitum, a quo omnis discursus theologicus abhorret. Non est quod existimas me tanta teneri insania, ut Atheismum esse inficias eam; nec cerebri me tam inopem, ut catervam impiorum perversis mundi seculis semper floruisse ignorem; sed quod mihi, purum et putum theoreticum quaerenti, obtuleris Atheum peregrino indutum vestitu, jam Metaphysico, jam Physico, jam Philosophico, jam seculari, jam clericali, jam Papali, jam Turcico, jam Ethnico, jam Tyrannico, etc. in hoc non conveniamus. Concedo quidem omne genus Atheismi esse impietatem, an igitur reci=

precatio hæc valet, omne genus impietatis esse Atheismum, tolerare & approbare volo. Non mihi mens est quærere, quo et quali modo gentiles Deum colunt, sed an Deum vel aliquod summum Numen esse credunt. Distinguendum inter Θεογνωσίαν ipsam, et Θεογνωσίας pravam applicationem, magna enim inter κτῆσιν et χρῆσιν cognitionis datur differentia. Objicis dictum Paulinum, Tit: 1. vers: 16. Deum fatentur se scire, cæterum factis negant. Respondeo: a scientia actuali ad habitualem nullus est regressus, aliud est Deum cognoscere, aliud est Deum vere cognoscere, cognitionem namque illam naturalem omnibus gentibus insitam sacra pagina undique indigitat, et huic opinioni subscribere nullus dubito.

Præterea, mi frater, tibi animus est, meæ propositioni scrupulum injicere, ansam capessens à voce, Realis. Nescis, mi frater, Theologos terminum hunc sibi non raro familiarem fecisse? vel qua formula loquendi citius et commodius tuam mentem in hac quæstione aperire, et captui auditorum accommodare velis? recte mones pagina tui tractatus 2: dicens: vox, Realis, usurpatur dupliciter, vel de veritate rei, vel de modo rei. si jam vox, Realis, te judice, veritatem rei, necessario per consequentiam ipsissimam quoque rem indicare debet, et hoc est quod volo. Ipsissima enim quæstionis materia circa id versatur, an Re ipsa et

Revera talis datur Atheus, quem nulla imbuerit Dei cognitio? quid igitur habes, quod regeras? cave, ne proprio te gladio jugulari facias. Concludo igitur, Realitatem et veritatem cognitionis illius naturalis uno eodemque subsistere talo, huic rei suffragari videtur sacra pagina, ubi diserte notitiam gentium naturalem nominat veritatem, Rom: 1: dicens: Gentes verum Deum cognoscentes, illum, ut Deum, non vere colu-erunt, veritatem in injustitia detinentes. i: e: veras quas de Deo habuerunt notitias, injuste opprimen-tes.

Ulterius ut progrediar, idem de eodem repetens, obvi-nit mihi Dni Pastoris vel centies iterata vocula Realis, nimis curiosa ventilatio, vel per regulas grammaticales, monstrantes hujus vocis originem, scil: ab a privativo et re, et derivata qualibet, nimirum Realis, Realiter, Realitas etc. et omnia vocis ge-nera, hic et hac Realis et hoc Reale., vel per pro-nunciationes logicas, an Realis in rerum natura existit, etc. Euge, mi frater, quid amplius desi-deratur? nil, nisi (praefata bona et amica venia) ut Dnus Pastor in merum et perfectissimum transformetur Realistam. et hac conclusioni sufficiat.

Posterius quod volo, redolent tua scripta aliquot locu-
-tiones contumeliosas, quas ægro ferre animo nefas esse
duco; scribis, pag: 28. Videris mihi sane cum Atheistis
ludere. Duo mihi veniunt in hac phrasi ægre ferenda.
1 ludere, 2 ludere cum Atheis. ludere est pue-
-rorum, ludere cum Atheis est impiorum, ambo mihi
sine data causa falso affingit Dn. Pastor. Meliora
speravi, pejora, proh! inveni.
1 Ad prius ut respondeam, scias me olim ex ephebis
excessisse, nucibus lusoriis relictis, ardua et severa
mihi incumbunt negotia, sin minus, sacro munere ec-
-clesiastico me penitus indignum fore reor. Optan-
-dum tamen est, ut amici et viri, more puerorum
nil mali suspicantium, sine fraude, fuco et felle con-
-veniant!! Forsan objicitur: verbum ludere cum
limitatione accipi; aliud est ludere pila, quod junioribus,
aliud ludere verbis, quod senioribus competit; Ledin-
-fucato animo respondeam: me curiositas verborum
nec tangit nec cangit, malo fraternitatem quam
curiositatem, hæc enim futilitatem, illa utilitatem
parit.
2 Scribis porro, me ludere cum Atheis. quænam
est hac phrasis? nonne hoc est fratrem arguere
impietatis? boni non est viri, ceterorum famæ ma-
-culam inurere velle. Peccatorem equidem me
fateor, sed quis te mihi judicem constituit? si
quid penes me sit delicti, Deo non tibi ratio reddenda.

Tutius fore reor, quemque suo se modulo metiri, ut propriæ fragilitatis immemores, suarum rerum alienis sepositis, satagant. Aliorum mores vel observare, vel Lynceis introspicere oculis, mihi nec cordi fuit nec curæ, haud ignarus illius Poetæ: canitiem justos cura dat ante dies. Lusum illum Atheisticum (cujus rubrica me notare hauderi=bescas) tibi cum omnibus clausulis et ludi Magistri annotationibus pari quidem refutatione remittendum fore curaturus; sed dissuadet Christiana charitas, contrarium jubet sincera fraternitas, abhorret pectoris integritas; memor dicti Paulini: si quis verbis litigare cupit, talis mos nobis non frequens est, nec Dei ecclesiis. Conscientia mihi pluris est quam omnium sermo.

Coronidis vice mihi hæc scribis: tu qui a o realiter vides et audis omnes Atheistas, tales illos realiter esse negas, quæ sententia Doctorinè Ecclesiæ Orthodoxo, qui gloriam Dei ejusque veri=tatem ad sanguinem usque propugnare debet, conveniat, dijudicent alii. Hæc tua. Quo verò collimat tuus arcus, facilis est conjectura. Forsan in quorundam oculis vilis sum et abjectus. Tantam enim capacitatis sufficientiam, quantam nonnulli, aliorum dona flocci facientes, de seipsis

pleno ore jactitare solent, ego polliceri negoes, in comparatione Illustrissimorum virorum me quasi nullum, et caeteris plane secundum existimo, nec in coetu clericali mihi nisi infimus assignabitur locus. Hoc tamen Dno Pastori (salvo amicitiae vinculo) persuasum erit, si quid in me tibi desideratur, vel, si mea haec apologia tibi Orthodoxiae non satis videtur consentanea, vel gloriae Dei, et sacrarum literarum veritati contraria; Euge, fac periculum, licitum tibi erit, Maecoenatibus literati orbis rem referre, concilium convocare, theses imprimere, impressas divulgare, divulgatas proclamare, oppnentes incitare, si tecum pedem cum pede conferre non ausus sim, me idiotam Orthodoxae religionis ignarum merito dicere debes. Et hic controversiarum finis esto.

Corollaria ut addam. Boni cujusvis viri studia optimo Deo, illius scommata pessimo Diabolorum tradere non vereor, illis incrementum, his excrementum vovens. Coetera, quae supersunt, pallio charitatis tegenda volo, charitatis, inquam, cujus scintillam extingui si non patiaris, votime compotem reddere polles; pacis sum avidus, litis et contentionis inimicus, tu quoque fac simile, et

in sempiterna pace vivas, et quamquam aliena
nemo recte potest vivere vita, potest tamen u
-cunque alieno vivere commodo. Coetera coet
judicent, ego non aliter scribo ac sentio. Valeas
frater, et fratrem valere jubeas, cujus mutua
reciprocatione nos ambos uti et frui, faxit
Deus, omnia faciens! amen!

BIBLIOTHECA SOCIETATIS SCIENTIARUM

Venerande Dne Frater,
Dne Petre Dassi,

Apologiam tuam vidi, legi, relegi; et sanè tuum (ut scribis) de meo non sine admiratione scriptum legi. Unde quaeso, tantus tibi animi ardor, tantaque mentis acrimonia? dices forsitan, te à me esse irritatum: attamen nil temerè feci, bonô, amicô ac sincerô corde, ad studiorum exercitia excolenda, sine omni lacessendi, nedum contumeliâ te afficiendi intentione (ita me Deus adjuvet!) ista conscripsi; Tu verò omnia in meras amaritudines, injurias ac contumelias retorques. Hoccine est alteri (ut scribis) se Judicem constituere? Meam in te amaritudinem evomere, injuriam tibi hoc scripto inferre, contumeliam in te exspuere, nunquam mihi mens fuit; et nemo sanè haec scommata ex meis scriptis, nisi subtili ac fervidâ nimis curiositate, eliciet: et quem non in nodo scirpum quaerit sinistra illa suspicio?

In merum et perfectissimum me voves transformari Realistam; i: voce non purioris Latinitatis quam Atheista, jocosè haec à te scripta sunt, ego verò seriis precibus haec voveo; non enim umbram, sed opera quaerit Deus, votum itaque Davidicum meum facio, o si re

vera verus essem Christianus! Psal: 119. 5. Alii, dummo-
velint, regantur, ne decipiantur suis opinionibus. Vel c
ties scribis vocem realis à me esse iteratam, quid tum post
circa hanc versatur noster controversiæ status; interim c
ve, ne peccetur vel in excessu vel in defectu, sicq[ue] imper-
fecta reddatur vel superflua Cabbalistica illa numeratio.
Sed prætereant hæc, unà cum magno illo Concilio, quod
thesium nostrarum accuratiorem διάσκεψιν cupis co-
gendum: tantæ nec necessitatis, nec utilitatis hæc res est,
ut in illam graves adeo impendantur sumptus, quos alia
nunc tempora poscunt. Disputator non sum, nec alter
ille Tertullus, vox enim mihi, ut Mosi, sæpè faucibus hæ-
tantam neq[ue] capacitatis sufficientiam, quantam tu scribis
de me pleno ore jactare vel soleo, vel valeo, ut scientiam
et sapientiam, quantulacunq[ue] me Deus ex sua gratia be-
averit, meretricio prostituam more. Falsò sit mihi hoc
imputatum, alto de superbo me alios supercilio aspi-
cere: humili enim animo Dei χαρίσματα in me talia
agnosco; gratiâ tamen Dei sum quod sum.

Maximus tuus in meo scripto, simplici ac infucata
mente conscripto, examinando et cribrando, lusus fuit, ad
rigidam censuram trahere illa allata verba ludere cum
Atheistis, cum quibus mirum adeo in modum ludis,
ut varius inde evadat ludus, modò puerorum, modò seniorum
modò pilæ, modò verborum, : absint verbera : usq[ue] dum
tandem impietatis crimine claudatur: sed lusoriis istis ver-
bis non opus, quivis enim est suorum verborum interpres.
Quis, quæso, te arguit impietatis? hunc mihi scopum pre-
fixi, ut demonstrarem, te nimis leniter Atheos vel Athe-
istas : non enim peccatur hac voce : tractare, nec eâ, qua
par est, severitate illos perstringere velle, quasi homines,
Deum quidem cognoscentes, verô tamen modô illum
non colentes, non sint reales Atheistæ; inde calamo

currente excidit hæc phrasis ludere et quasi jocari cum Athe-
istis, non quoad illorum personas, sed quoad hanc vocem rea-
de illis usurpatam; ergone impietatis te insimulo? scilicet
torvis oculis omnia torta et transversa apparent, nec bene
judicat mens, quam semel mala imbuit suspicio: hanc er-
sinistram verborum meorum interpretationem una cum
omnibus clausulis, et Ludi=Magistri annotationibus
criticis remitto, hac addita excusatione, me hac phrasi
nec tuam lædere famam, (: quæ lusum et ludibrium non
patitur:) nec fidei ac vitæ impietatis stigma inurere vo-
luisse. Quicquid judicent alii, salva, testor conscientia,
me nil nisi fraternam pro et contra hac de re collatione
spectasse, et mitius a Venerando Dn. Fratre exspecta-
responsum; sed res eheu! alio recidit.

Et ut ad controversam illam thesin me conferam,
video te distinguere inter Atheum theoreticum et A-
practicum, categorice et hypothetice sumtum,
hunc meum, illum tuum dicis. Sit itaque distinctio inter the-
oriam et praxin, inter thesin et hypothesin, annon data
praxi, datur etiam theoria, et allata hypothesi subinfer-
tur etiam thesis? cum illa sine hac non magis consistere
possit, quam ædificium sine fundamento; supprimendæ
enim sunt prius in corde impii omnes de Deo cogitatio-
nes, antequam ejus vita Deus excludatur. Quæro iterum
annon Atheus praxi sit talis realis Atheista qua-
lis Atheus theoria? affirmativam teneo ex Ephes. 2.
13. Tit. 1. 16. Gentes enim cognoverunt aliquod summum
numen esse colendum, et tamen dicuntur ἄθεοι; annon
hic cum Scriptura loquor? realesne an non=reales fue-
rint? de hoc cum Spiritu Sancto litem moveas. Hanc esse
ipsissimam quæstionis materiam scribis, an revera detur
talis Atheus, qui Deum plane ignorat? Affirmo teste
Paulo 1. Cor. 15. 34. quidam ignorant Deum, sive there-

ticos vel practicos, sive categoricos vel hypotheticos ex hisce confeceris Atheistas, reales tamen sunt ac manent Athei, usq dum expuncta fuerit hac sacra litera: et sive sint theoretici sive practici, utrosq eadem manet poena. Nec adhuc me proprio me confossum gladio videbis, cum Paulus dicat expresse, tales revera et in rerum natura existere Atheos qui **Deum ignorant**; et licet sermo sit vel de simplici vel de affectata ignorantia, non minus tamen ille est Realis Atheista, qui Deum quidem novit, sed vero non colit modo, ac infernalis ille Spiritus, qui Deum nosset, attamen spernit, est realis Diabolus. Sit itaq juxta tuam mentem nullum dari realem Atheum, sc. quem non ulla Dei cognitio imbuerit, s: ut tuam mihi aperis mentem: hoc tibi, sed non plane et absolute concedo, (ut antea scripsi) attamen alii impiissimae mentis ac vitae homines sunt et manent reales Atheistae; hos si realium Atheorum numero excipis, nulli jam dantur reales Atheistae, nisi qui Deum plane ignorant et horum nullos esse dicis. O faustum felixq sidus, quod nuperrime orbi illuxit! Demortui sunt omnes Athei, omnisq Atheismus mundo ultimum vale dixit!

Tantum de hac materia: quod restat, putabam quidem meas maculas et labes aqua, non nitro fore abluendas, sed praeter spem pejora passus sum. Si hoc scissem, tanto animi fervore ac ardore, tanta mentis vehementia et amaritudine amicum meum te voluisse excipere scriptum, nunquam huc tetulissem manum. Sed habeo mentem, animi quorundam opum, fautorum, et facundiae, ingeniiq acutissimi confidentia φυσιουται, ergo nec aliis bonum quidem verbum concedere volunt; sed caveant sibi, ne cum ipsis ramis, quos comprehendunt, decidant. Interim sat hac de re pugnavimus, deq lana caprina lites et rixas seminavimus, suffocetur maturius pestiferum illud semen, ne in venenatas exurgat aristas, et virus hoc latius serpat; memor enim sum illius Salomonaei Prov. 19. 11. offenses praetergredi, decus esse. Melioribus et utilioribus posthac studiis aureum et nobile illud tempus impendam, ne offendiculo tibi sit mea tenuis crena. Interim pacem cum amicis colere, eamq inimicis offerre, semper mihi curae cordiq erit. Vale.

Venerande Dne Frater
Dne Petre Bredaline.

Tuas proximè datas grato animo accepi et excepi respon-
-sorias, ex quibus præter opinionem persentiscam meam Apo-
-logiam tibi bilem movisse, quod mihi ægrè ac tibi nullam
attulit voluptatem; Non mihi magis in voto, quam candorem
et amorem ubiq; præstare, eorumq; contraria ad orcum rele-
-gare. quantum in me est, rem verbis respondere sedulò
curaturus, spe fretus certissimâ, mutuam voluntatem
penes Dnum fratrem non deesse.
Ad rem ut redeam, et instituti mei pensum absolvam, pauca
sunt, quæ fraternè moneam, modò benignas mihi aures
præbere haud dedigneris.
1. Ad stabiliendam tuam propositionem, de Atheis summi
Numinis in totum nesciis, alligare conaris illud Pauli
1 Cor: 15, 34. quidam ignorant Deum. sed ad meam the-
-sin subvertendam illud Apostolicum nil facit, disting-
-vendum inter dictionem figuratam et literalem. Apostolus
enim hic suos alloquitur Corinthios per Ironiam, expro-
-brando illis stuporem, segnitiem, et nimiam credulitatis
tarditatem de resurrectione mortuorum, id quod ex colla-
-tione antecedentium et consequentium ejusdem capitis
liquidò constat. Aliud est, simpliciter aliquid ignorare, aliud
more ignorantium stultè aliquid negare, de hac non de ista
inscitia loquitur Apostolus, subjicit enim statim hæc verba:
Id vobis ad pudorem dico. Ergo quâ ratione sententiam

affirmativam de totali Numinis ignorantia, hoc dicto Pauli propugnare polles, nullus scio, nisi fallaciam secundum causam aut causam introducere studeas. Tibi non ignotum est, magnum dari discrimen inter privationem et negationem rei, haec namque distinctio apud Theologos frequentissima, aliud est, nil de Deo scire, aliud hac scientia seipsum sponte privare, et talis stultitiae arguit Paulus Corinthios, vitam degentes dissolutam, morumque enormitate famosam, more Epicureo, ut versu antecedenti 1 Cor: 15 habetur; dicentes: Edamus, bibamus, cras morituri. Stante adhuc immota mea sententia de cognitione summi Numinis, lumine naturali indita, contrariam amplecti non audeo, nisi manibus id fieret tremebundis.

Scribis porro, quod mihi non plane et absolute concedere velis, talem non dari Atheum, quem non ulla Dei cognitio imbuerit, sed omnes impiae mentis ac vitae homines (te sentiente) sine ullo discrimine sunt et manent reales Atheistae, quos e catalogo Atheorum si demptos cupiam, nulli in residuo sunt reales Atheistae etc. Sed haec praesuppositio nimis frivola videtur, argumentari liceat, (data venia praefatione) Omnes impiae vitae et mentis homines sunt Reales Atheistae Bredalius, Dassius, omnesque clerici fuere impiae mentis et vitae homines, Ergo etc. Major est tua. Minorem quis neget, nisi, qui, vel se teipsum, neget? Nonne tu et ego peccavimus? et quid, quaeso, peccatum? nil nisi impietas. Qui se numero peccatorum, numero hominum excludit, 1 Joh: 1: si dixerimus: peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, et veritas in nobis non est; seipsum vero fallere

8

ô minus est vitium, ac alios fallere. Ex veris præmissis vera sequitur conclusio, si jam conclusio hæc sit vera; væ nobis et omnibus Clericis! nam ex hoc mundo nobis summo cum dedecore alias exeundum esset; tritum enim est illud Poetæ: Sed mala patrata sunt atra theatra parata. A quo vitæ exitu liberet nos clementia Divina propter meritum Jesu Christi!

Ex hisce colligere facile est, quot absurda tali præconcepta illatione promanare queant. concedo hoc: omnis impietas est peccatum, ô idcirco pari facilitate dicere liceat: omnis impietas est Atheismus. Datur quippe peccatorum gradus, nec omnia delicta considerantur æqualia, cujus te satis gnarum probe scio.

3 Objicis mihi denique opum, Fautorum et facundiæ confidentiam, addita cautela, ne cum ipsis ramis, quos comprehendo, decidam. Sed, amicissime frater, cujus est utilitatis talia proferre sesquipedalia verba? quid hac Ironia et cryptica locutione aliud efficimus, quam officia Christianæ charitatis irrita facere, nosmet ipsos ob aliorum fortunam lividos reddere, concordiæ, pacis, et debitæ observantiæ inimicos proclamare.

Sed opes quod attinet; humillimas Amplissimo datori Deo gratias ago habeoque, cujus benignitas tanta me panis portione ditavit, quantam quotidianus victus et amictus requirit, ultra quam nil cupio, nil habeo, ergo omnia, quæ cupio habeo. Nec sauciatam mihi confi=

=entiam afferant male gvestitæ opes, viliori suâ usq́
forte contentus, alienis nunqu inhiare, bene considerandũ
non minus esse dedecoris, propriâ opulentiâ intumescere
ac aliorum rebus opimis macrescere.
Fautorum mentionem quod spectat, sat Fautorum
habet, qui recte agit, creaturas adorare non est Chri=
-stianorum; et quid Patroni, nisi creatura morta=
-litati obnoxia? seculare Brachium fragilis
est fultura, mole ruit suâ, cujus adminiculo
freti, multi falsâ spei lactantiâ seipsos frustra=
=runt, Patroni scribunt, sic ibimus, ibitis, ibunt.
Valeat igitur hoc opprobrium Fautorum!
Facundiæ confidentiam nominas. Sat mihi facun=
-dia, si evangelium recte prædicavero, non curiosi=
-tate sermonis, ne crux Christi reddatur inanis.
Te ceu fratrem intimum obsecro per nomen Do=
-mini nostri Jesu Christi! velis pro tua humani=
-tate, pristinis maculis alto somno sopitis, meum
nomen in albo amicorum tuorum inscribere,
tuæ vicissim voluntati subscribere, nunquam re=
-cuso, cantilenam finiens tali Elegiaco.

Nunc Momus valeat, rerumq́ redibit adoream
Ast(?) ius ut fratrem Te, Bredaline, colam!

Alle gamle lasspaliers begrafvelse.

Kom Broder, Bredall, Kom,
Med frydt accordt at fila,
Lad freden ey faa Rom,
For vold gaar snart til hvila.
Tenck, tiden er os knap,
Liigkisten faar sin fiæla,
Hvi skall en skiden lap
Faa sattis vore siæle.
Kom, Kom, i Jesu Nafn,
Før dagen tær at hælde;
Att deg et broders safn
Jer Kiærlig kand anmælde.
Er her en Miis forstand
Jmellem os oprunden,
Hvad det og være kand,
Lad det nu blifve skunden.
Lad alt det Kiæstir væk,
Som troskab kand forhindre,
Tenck, at oprørt dræk
Giør stancken ey dis mindre.

Hvad er at Kifses om?
Hvi? Hvad er her till at Klamre?
Hvor Guds Helligdom
blefft bygt for uden Hamre.
Kand vi ey ligesaa
Opbygge Zions Bygge?
Og os beflitte paa
Tell Klammer ud at legge?
Jeg er Hr: Bredals Ven,
Og derpaa: Tos, Jeg drister,
Att Hand er min igien,
Det troer Jeg vist og vister.
Ved dette Löffte fast
Jeg mig vill haffve bunden,
Og faa mig Skam og Last,
Hvis andet bliffver funden!
Om Nogle haffver drömt
Om Ney passats, og Veyer,
Att Allstedsvey er Römt
fra Folck og Alter = Veyer,
Jeg skiötter lit derom,
Ei Diger = tindens Knolder

Dit gamle stæd och Rom
  Herdum som før beholder.
Och naar at jer Dryglast
  Ved Alsten sig befinder,
Der trenck, at Petter Dass
  Boer uden Ved de tinder.
Och fatter der det sind
  Mig en visit at gifve,
Saa skall Lyndi Nordenvind
  Till Brønnøe sund mig drifte.
Hvi skall Naboer ej
  Sin Sunden conversere?
Lad Momus gaa sin Vej,
  Och aldrig spüe mere.
For Resten, bærer from
  Min Hilsen till jer Kone,
Till jer och alle dem,
  Der ynder min Person.
Att alting vell er meent,
  Jeg vistelig formoder,
De Reen er alting Reent.
  Far vell, min Hierre broder.

60

Humanissime Dñe Frater, Venerande Dñe Petre Passi,

Quid mirum, acres tuas de mentis ac vitæ scelere, Atheo illo argumentationes mihi bilem parum commovisse? cum ferè quot verba, tot verbera, non fera, nec ferrea, sed literaria, cunctaq nimiam vehementiam oleant: aperta se non palliari patitur res; ex pede enim Leonem. Ab effervente si venerit hic fervor, illuc etiam illum remitto: faxo postbac, ne talibus literis litigium emam, sat sine his curarum & studiorum. Antequam tamen finem imposuero, arripiam quædam tua nuperrime allata argumenta, et

Primum desumtum ex 1. Cor. 15. 34: huic divino eloquio si addideris illud Davidicum Psalm. 10. 4. nihil hoc simili est similius. Constat mihi sanè mens et Psaltis et Apostoli, illos non de hominibus summi Numinis in totum nesciis, sed de istis notitiam Dei affectatâ malitiâ supprimentibus loqui; sed hos tamen reales esse Atheistas affirmat Paulus, dum ignorantiam Dei illis tribuit, quæ est vera Atheorum definitio. Suppresserunt etiam notitiam Dei Ethnici, eamq ob causam ab Apostolo ἄθεοι dicti Ephes. 2. reales

nè an non reales fuerint, judicium Dei manifestabit; nisi hanc effingas distinctiorem inter reales [et minus rea-les, ut antea theoreticos et practicos, quam tamen nescit supremum illud Dei tribunal. Mihi sunt omnes rea-les Ἄθεοι, qui vel omni Dei notitiâ carent, [: de quibus an dentur in rerum natura, nullam jam moveo litem:] vel eam destinatâ et affectatâ supplantant malitiâ, expressô tali à Spiritu Sancto insigniti nomine. Loquitur enim Paulus locô jam memoratô 1. Cor. 15. de illis sensu verè literali, non verò figuratô, ut tibi placet; figuram enim hic si assumserit Atheus, figuratus forsan inde evadet, Deumque hominesque ludificabit, ne realis appareat.

Secundum, argutâ argumentatione tuâ, datum de Bredalino, Dassio omnibusque Clericis, Manum meam leprosam, divinô illitus collyriô, antea, te non monente, aspexi; de reliquis mihi in mentem revoco illud Paulinum Roman: 14.4. Vellem quidem scire, an Atheista sit inconversibilis? [ut ita dicere liceat.] In foro Divino non valet haec consequentia à fuisse ad esse; omnia etenim excelsa Dei manus mutare potest, Latronem illum Acheruntis filium quippe in Paradisi haeredem. Et quis, quaeso, unquam dixit, omnes impiae mentis ac vitae homines esse Ἀθέους? meane sunt verba? Omnes ego statuo ac affirmo reales esse Atheistas, qui vel Deum planè ignorant, vel Dei notitiam et pietatem omnem contumaciter sibi è cordibus evellere stu-

dent, qvales reverà sunt illi peccantes in Spiritum San=
ctum; qvibus, nī convertantur, tandem sunt atra the„
atra parata: sed hic me excipio, nī omnes qvoscunq̃
peccatores damnatos volueris, ut tua ex meis malè
detortis argumentis fert conclusio. At frivola sanè
et absurda est hæsitatio

Repeto itaq̃ mea priora, si peccantes in Spiritum
Sanctum non sint reales Ἄθεοι, nec qvidam, qvos non
imbuerit aliqva Deorum cognitio, te judice [redacted] inve-
niuntur, utiq̃ nullibi gentium jam dantur reales
Atheistæ.

Sed figat hic pedem cursumq̃ sistat temũs mea cre„
na; cui enim usui tantæ lites? qvid inde lucri? an pro
aris et focis pugnandum? in tantum illud nigrum attra„
mentum efferbuit fermentum, ut disputationis ca„
lor ab argumentis ad cavilla, à cavillis ad scomma„
ta, à scommatis, vereor, ad verbera excanduerit.
O dementiam! dum res pugionibus et lanceis transfigi
non potest, stylis veneno tinctis se invicem confodere,
dentata charta dilacerare, et alterum in alterius
famam lethalia literarum vibrare spicula! Sic
Evangelii tuba fit Martis juba; Mars regit qvos
ars genuit; Martem spirant qvi pacem sperant.
Valeant ergo illæ infernales rixæ ad imum or-
cum detrudendæ. Finiam itaq̃, ne Baubæ bau„
banti adversando ex insana insaniorem faciam,
feriatq̃ sæpius; cum si obsecutus fuero, hac unâ
possim resolvere plagâ. Amicitiam tamen posthac
spero, qvam tibi etiam offero, hac spe fretus, si qvæ

inter amicos eveniunt iræ, inter eos rursum si reventi
~~[illegible]~~ in gratiam est, bis tanto amici fiant inter se
quam prius. Hoc itaq unicum mihi votum est,
sileat posthac ille Atheus, et recisis tandem fundi
tus hisce inimicitiæ seminariis pax haud fucata
et intemerata fides solidis et adamantinis animos
charitatis vinculis constringat! Vale.

Ald Lappaliers Testamente oc Graf-skrifft.

Kom, Kom min Sorte ven
Med dine Skiøtte fiære,
Du skalt mig følge hen,
Oc strax til graften bære
Ald Lip oc Lapperie,
Som Lass nu ned til grafte,
Du est oc need dend stie
til mørchet hen at trafte.
Vit testamente-skrifft
Jeg paa din graf opsætter:
Hvo efter Sandens drifft
Oc hypper Helstedt tretter,
Saa Henner, Brödre med
Hver andens Lif oc Ære
Angriber bitter-Sverd,
Som de dig bilde Tære;

Dig handen gud strek op,
At Helstred er din Lüür,
Udtærer Siel oc Krop,
Mand maa for dig vel grue.
Thi lig du Selfsvide draag,
I mörckest jeg dig graster;
Lad briste hver en Draag,
Som dig deraf optager.
Saa Dass nu stide skall,
At Cento er vaa dörr
Af mig giört ud vred all,
Mand skall ham der ei dörr;
Oc Centum=tusind fred
Skall der igien regiere;
Jeg holder ved min eed
Ald venskabs pact i ære.
Oc beder broderlig
Mand ei med ild afstasser
Hvad ven forsynder sig,
Det tret den drart oparatser.
Jeg svarer samme skal,
Som mig ni ser til drickeren,
Med venskabs top oc maal
Jeg fylder oc saa drickeren;
Jeg er Kr=Dassis ven,
Som jeg oprictig elsker,
Jeg troer, at hand igien
Med samme nafn mig dolster.

Lad drömme, hvo drömme vil
Om nye passag oc kyör;
Jeg mig dog holder till
De gamle Venner oc Vüür.
En Ven jeg hafver mist,
Hvis lige jeg ei finder,
Naar anden blifver frist,
Jeg elsker ham ei minder.
Om Bud tog hannem hen,
Der falck dog ingen lefter,
Oc firldset staar igien,
Ei nogen graf det Krefter.
Det er mi ner Ved Jüel,
Om Karpen ring ei dindred,
Om Dör Var grön oc güul,
Om frost om örren tindred,
Jeg skulde Viste forsand
Jeg en visite gifte,
Oc Vom en ærlig Mand
Vend Jüel med Lyst fordrifte:
Nu faar det Vaa staar den,
til Voris Brisling-flaadt
Er Vrigbed her fra Land
Med deris fisker-baadt.

I deßfor midlertid
Före dydig Love Helser,
Samt alle deres blid,
Som Brøndør-folket elsker.
En reen Dig holde steden,
At Skarn i Skarnet roder:
Alt got oc reent Jeg meen,
Hvor det min Kiere Broder.

Atheus fit mitibus; desit modò litera prima;
Sic ΘΕΟΣ hunc redamat, alph᾽ ωμεγα, bonum.
Felix, infelix satis est hæc litera prima,
α Deus est sic ω: Atheus is habet α.
Atheus orbetur nunc alpha stigmate malo,
Sic Deus et pacem alph᾽ ωμεγα dabit.

Quod vovet
T. Bredalinus.